د مفتي شمایل ندوي او جاوید اختر مناظره

آیا الله تعالیٰ موجود دی؟

Ketabton.com

ژباړن: مفتي سید عمر آغا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مفتي شمايل ندوي او جاويد اختر مناظره

آيا الله تعالى موجود دی؟

ژباړن: مفتي سيد عمر آغا

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

موضوعات ص

د رسالې سریزه.....................................1
ډالی 3
د مناظرې شروع.....................................4
سریزه:.......................................5
د کوربه خبري: 5
د دوو مېلمنو معرفت:...................................6
د مفتي شمایل ندوی پیژندنه:..............................6
د مناظرې د موضوع اړوند معلومات: 7
د مفتي شمایل ندوي صاحب وینا:.............................8
- اول معیار- د الله تعالی د وجود لپاره
د ساینسي شواهدو استعمال: 8

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دوهم معیار- د وحي په ذریعه د الله تعالی د وجود ثبوت: 9
دوهم معیار وحی کېدای شي، خو دا هم دلته اړوند نه دی، ځکه چې که څه هم زما لپاره وحی د پوهې او ثبوت معتبره سرچینه ده، خو بنایي د جاوېد اختر صاحب لپاره د منلو وړ نه وي. 9
-درېیم معیار- د مشاهدې په ذریعه د الله تعالی د وجود ثبوت: .. 10
- څلورم معیار- د عقل، منطق او استدلال په ذریعه د الله تعالی شتون ثابتول: 10
د جاوید اختر وینا: 12
د ایمان او باور تعریف (د جاوید اختر په نیز): 13
د طبیعت او انسانیت توپیر: 13
خدایان اکثره فاني وي – د جاوید اختر په نیز: 14
مذهب د چېش غوښتنه کوي ؟ د ایمان او باور بله تشریح- جاوید اختر- : 16
د کاینات جوړونکی څوک دی؟ - جاوید اختر- : 18
انصاف انساني تصور دی: 18

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جاوید اختر اعتراضونو ته د مفتي صاحب ځوابونه: 20

مذهب د پوښتنو څوک نه منع کوي: 21

کاینات ازلي نه دی: 22

د هر کتاب موضوع خاص وي: 22

مذهب ساینس له تحقیق نه منع کوي:........................ 23

د ویټیکان فتوی:.. 23

خپل د ناپوهي اعتراف وکړئ: 23

هره دعوی د ثبوت اړتیا لري:........................... 24

الله تعالی و، خو دا دنیا نه وه موجود: 24

د یوې فلسفي الهیاتي اصطلاح ځواب: 25

یوازي د تشو خدای: 25

د جاوید اختر خبري:....................................... 27

د الله تعالی وجود ثابتول زما دنده نه ده – جاوید اختر-:........ 27

د فلسفي د اصطلاح تائید:.................................... 28

په نړۍ کې تر ټول زیات جرایم مذهبي خلګ کوي: 28

د الله تعالی د وجود عقیده څه ګټه لري: 29

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت د الله تعالی سره هیڅ تړاو نه لري (مفتي صاحب): 31

مخلوق د وخت پابند دی: 31

د نړۍ د نقشې تمرین: 32

آیا د ملحدینو سره د انسان د نیک کېدلو کوم بل معیار شته؟ . 33

د جاوید اختر خبري: 33

د میتافزیکي اصطلاح: 33

د غزې ظلمونه ولي الله تعالی نه دروي؟ 34

د جاوید اختر خبرو ته د مفتي صاحب ځواب: 36

د مفتي صاحب د جاوید اختر څخه پوښتنه: 36

د جاوید اختر ځواب: 36

د غزې د ظلم د ادامې دلیل: 39

د دواړو لورو آخري خبري 43

د مفتي صاحب د ټول بیان آخري خبري؟ 43

د جاوید اختر خبري: 46

د دې بحث وروستی پړاو: د اورېدونکو پوښتنې 49

اوله پوښتنه: 49

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماريا شاکي پوښتنه کوي: 49

ځواب: مفتي شمايل ندوی صاحب: 49

جاوېد اختر: 50

دوهمه پوښتنه: 50

يو استاد پوښتنه کوي: 50

ځواب: مفتي صاحب: 50

درېيمه پوښتنه: 50

د شر مسئله بيا راځي: 50

ځواب: مفتي صاحب: 51

څلورمه پوشتنه: 51

يو بل پوښتونکی: 51

ځواب (جاويد اختر): 51

پنځمه پوښتنه: 51

مذهبي خلګ اخترونه لري، ملحدان څه لري؟ 51

ځواب (جاويد اختر): 51

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

قل هو الله أحد

الله الصمد

لم يلد ولم يولد

ولم يكن له كفوا أحد

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رسالې سريزه

بسم الله الرحمن الرحيم

د لوی مهربان څښتن په مبارک نامه چې ټول صفتونه هغه لره دي او رحمتونه او سلامونه د هغه پر آخري ا ستازي چې د هدايت او نور سرچشمه ده، رحمتونه او سلامونه د هغه پر ټولو يارانو او آل باندي چې د ټولو سينې د توحيد د پاکي عقيدې څخه ډکي وی او رحمتونه او سلامونه د هغه پر ټولو پيروانو چې د الله تعالی د وجود او د يوالی عقيدې لرونکي دي. **اما بعد:**

دا چې د هندو ستان پر ځمکه، ډهلي ښار کې د ۲۰۲۵ م کال د د سمبر د ميا شتي پر ۲۰ نيټه، د شنبې په ورځ، د سهار د ۱۱:۰۰ بجو څخه د ماپښين تر ۱:۰۰ بجې پوري د ښاغلي سوربه ديويدی په کوربتوب د محترم مفتي شمايل ندوی صاحب او د اغلي جاويد اختر ترمنځ د **آيا الله تعالی موجود دی؟** تر عنوان لاندي مناظره وسول چې قدرمن مفتي شمايل ندوی صاحب يواځی په عقلي دلايلو د ملحدينو نماينده هک پک حيران کړ او د يادي مباحثې بريا يې د خپل علمي بصيرت او د ژبې په پوهي سره د ټول امت په استازيتوب د تل لپاره خپل په نامه کړل، الله تعالی دي ښاغلي مفتي صاحب ته ډير عمر ورکړي او په علم و عمل کې دي الله تعالی نور هم برکت ور واچوي او ښاغلي جاويد اختر او د ده پلويانو ته دي الله تعالی خپل په فضل سره هدايت وکړي. آمين

د ډيری ملګرو ارزو وه چې ياده مباحثه په هندي ژبه ده چې پښتو ته وژباړل شي، د ټولو عوامو او خوا صو د ګټې وړ به شي، په همدې خاطر، ياده مباحثه د محترم مفتي ندوی صاحب د يوټيوب د رسمي پاڼي څخه وژباړل چې په راتلونکي پاڼو کې به يې تاسو ولولی – ان شاء الله-، د لوستلو ترمخه څو سپارښتني د لوستونکو څخه لرم:

1. دا مباحثه يوه عادي مباحثه نه ده، داسي مناظرې ايمان تازه کوي او د الله تعالی د وجود او يووالي عقيده د ټولو مسلمانانو د عقيدې يو مهم جزء دی،
2. هر لوستونکی دي دا رساله د الله تعالی د رضا د حاصلولو په نيت ولولي،
3. په ژباړه کې بی ځای او غير ضروری ځايونه قصدا حذف شوي دي،
4. ژباړه کې به خامخا څه کمبودتيا وي، خو لوستونکي دي د کار څه واخلي او نور دي په همدې ورقو کې پريږدي،
5. دا ژباړه يواځي د الله تعالی د رضا لپاره ترسره شوی ده، دی کې کوم سياسي، تعصبي او مادي مفادات په نظر کې نه دي نيول شوي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

6 . هر څوک که دا رساله نشروي يا يې چاپوي يا يې بعضي کمبودتياوي ور پوره کوي، هغوی ټولو ته عام او تام اجازه ده.

7 . د لا آسانتيا لپاره هري موضوع ته عنوان ليکل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالی

دا رساله په ډېر احترام سره ډالی کوم:

- هر هغه چا ته چې د الله تعالی د وجود او یووالی عقیده لري،
- هر هغه استاذ ته چې د الف، ب - ی څخه شروع بیا د علومو د لوړي کچي پوري د خپلو شاګردانو روزنه کوي،
- هر هغه مور او پلار ته چې خپل د اولاد ښه تربیه کوي،
- هر هغه مومن ته چې خپل د رب ټول حدود ساتي،
- خپلي آغلي مور او ښاغلي پلار ته،
- خپل ټولو استاذانو، شاګردانو او ملګرو ته.
- خپل ټولو خویندو او وروڼو ته،
- ټولو افغانانو ته،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مناظرې شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

د کوربه خبرې:

دوهمه خبره دا ده چې دا بحث د کوم یوه ځانګړي دین په اړه نه دی. دا باید ټولو ته روښانه وي. دا بحث نه د کوم دین د ستر ښودلو لپاره دی او نه د کوم دین د کم ارزښته کولو لپاره.

نو که څوک له دې هیلې سره راغلی وي یا دا بحث ګوري، نو زه یې داډه درکوم چې مایوســـه به شي. دا بحث د مذهبي نښــو د زیات اســـتعمال په اړه هم نه دی. پرون ماښـــام موږ د چای پر مهال سره ولیدل.([1])

ډېرې ټوکې و شوې، خندا و شوه، او یو بل ته لاسونه واچول شول او ان عکس هم واخیستل شو. دا د دې ثبوت دی چې د انټرنېټ پر سر چې کوم شور جوړ دی، د هغه په پرتله دا دواړه کسان په ډېر ارام او مهذب ډول د بحث لپاره چمتو دي.

د ټویټر خبرې تر ټویټر پورې محدودې دي، چې اوس یې ایلون ماسک "**ایکس**" بولي.

---

[1] - په سر رنګ دا خبرې د کوربه دي چې د اسلامي عقیدې سره په ټکر کې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوو مېلمنو معرفت:

او اوس د بحث د پيل نه مخکې، زه غواړم دا پوهان معرفي کړم، که څه هم هغوی پېژندنې ته اړتيا نه لري، خو بيا هم... موږ ته په ژورناليزم کې دا ښوول کېږي چې "**هيڅکله اټکل مه کوه**"، ساينس هم همدا وايي.

د مفتي شمايل ندوی پېژندنه:

مفتي شمايل ندوي صاحب، اسلامي عالم، ښوونکی، د کولکته د وهيان فاونډېشن بنسټګر دی، د لکهنو د نامتو دارالعلوم ندوة العلماء څخه فارغ شوی دی. په ټولنيزو رسنيو او عامه پليټفارمونو کې په تدريس او فکري کارونو کې فعال دی.

دا مهال د ماليزيا په نړيوال اسلامي پوهنتون کې پی‌ایچ‌ډي کوي. ښه خبره دا ده چې د زده کړو ترڅنګ د سفر بلاګ/ويلاګ هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړوي. موږ د پیټروناس ټاورز مخې ته د دوی بلاګ/ویلاګ [2] هم لیدلی دی.

د جاوید اختر پیژندنه:

زموږ سره جاوید اختر صاحب هم دی، جاوېد اختر صاحب شاعر دی، نثر هم لیکي، د فلمونو لپاره یې مکالمې او سندرې لیکلې دي.

له دې پرته، د ساینسي فکر او خپل الحاد (atheism) په اړه هم ډېر څرګند نظر لري او د عقلانیت خبرې کوي.

د مناظرې د موضوع اړوند معلومات:

ښځو او ښاغلو، پوښتنه دا ده :**آیا خدای شته؟**

هر څوک هڅه کوي د دې پو ښتني ځواب په خپله طریقه پیدا کړي. ځینې یې د "God particle" کشف بولي، ځینې یې د "Higgs Boson"خبره کوي. ځینې دا پوښتنه کوي چې جرم (mass) څنګه

[2] . که څوک د خپلې ورځې، سفر، زده کړې یا فکرونو ویډیو جوړوي او یې په یو پلیټفارم لکه یوټیوب، انسټاګرام یا ټک ټاک خپروي، نو دا vlog / ویلاګ یا بلاګ بلل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته شو، کاينات څنګه پيدا شول، د تخليق نه مخکې او د وخت نه مخکې څه وو؟

او ځينې دا وايي چې دا ټولې څېړنې چې د انسـان په دماغ کې رواني دي، دا دماغ څنګه د طبيعت په بهير کې وده وکړه؟ زه هيله لرم چې نن به موږ د دې بنسټيزو پوښتنو ځينې ځوابونه ترلاسه کړو.

زه **(کوربه)** تر ټولو مخکې مفتي شمايل ندوي صاحب ته بلنه ورکوم.

د مفتي شمايل ندوي صاحب وينا:

ټولې ستاينې د هغه خالق لپاره دي چې دا کاينات يې د يوې موخې لپاره پيدا کړي دی!

جاويد اختر صاحب او سوربهـ ديويدی صاحب، ننني مناظره کې موږ **د خدای د وجود په اړه** خبرې کوو.

- اول معيار- د الله تعالی د وجود لپاره د سـاينسيـ شـواهدو استعمال:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ خبره دا ده چې ســـاینس په حقیقت کې نه د خدای شـــتون مستقیم ثابتولی شي او نه یې ردولی شي. دا خبره زه نه کوم، بلکې د ساینس متخصصین یې کوي ځکه چې ساینس د تجربوي شواهدو (empirical evidence)پورې محدود دی، او دا شـــواهد یوازې له فزیکي او طبیعي نړۍ سره تړاو لري، حال دا چې خدای غیر فزیکي او ماورایي حقیقت دی.

نو غیر فزیکي حقیقت د هغه آلې (tool) په وســـیله نه شي ازمویل کېدای چې یوازې فزیکي حقیقت لټوي. له همدې امله، په دې مناظره کې به د خدای د شتون لپاره ساینسي شواهد د معیار په توګه نه منل کیږي.

- دوهم معیار- د وحي په ذریعه د الله تعالی د وجود ثبوت:

دوهم معیار وحی کېدای شي، خو دا هم دلته اړوند نه دی، ځکه چې که څه هم زما لپاره وحی د پوهې او ثبوت معتبره سرچینه ده، خو ښایي د جاوېد اختر صاحب لپاره د منلو وړ نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-درېیم معیار- د مشاهدې په ذریعه د الله تعالی د وجود ثبوت:

درېیم معیار مشاهده ده، لکه دا غوښتنه چې "که خدای شته نو موږ ته یې وښیه" یا "د خدای لپاره تجربوي ثبوت راوړه". دا په حقیقت کې د غلط آلې کارول دي. دا داســې ده لکه څوک له ما وغواړي چې د فلزي کشــف کوونکي په وســیله پلاســتیک پیدا کړم، او بیا ووایي چې ځکه پلاستیک ونه موندل شو، نو پلاستیک هیڅ موجود نه دی.نو د خدای لپاره د تجربوي ثبوت غوښــتنه یو ماشــومانه غوښــتنه ده. او زه باور لرم چې جاوید اختر صــاحب له دې مرحلې ډېر مخکې تللي دی.

- څلورم معیار- د عقل، منطق او اســتدلال په ذریعه د الله تعالی شتون ثابتول:

نو یوازې یو معیـار پـاتې کېږي، او هغـه دی **عقـل، منطق او اســتدلال** .د خدای شــتون به یا د همدې له لارې ثابتېږي او یا رد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي. خو دا منطق با يد قطعي وي، لکه دوه جمع دوه چې څلور کېږي ۲+۲=۴، داسې روښانه چې منطقي رد يې ممکن نه وي.

که موږ يوې گيند/گولۍ (ball) ته وگورو، د ځانگړو صـــفاتو سره، نو طبيعي ده چې دې نتيجې ته رسېږو چې دا چا جوړه کړې ده. ځکه دا گولۍ لازمي نه وه چې وجود ولري؛ دا کېدای شوه وجود ونه لري، يا په بل شکل او بل رنگ کې وي.

همدا خبره که پر کايناتو تطبيق کړو، نو پوښتنه دا ده:

دا کاينات له کومه سو؟ ولې يې وجود پيدا کی؟ چا جوړ کړی دی؟

ملحدا نه ليدلوری يا خو وايي "موږ نه پوهېږو"، چې دا د ناپوهۍ دليل (argument from ignorance) دی، يا وايي "دا کاينات پخپله جوړ شول"، چې دا يو dogma (بېدليله عقيده) ده.

کاينات او د هغې ټولې برخې contingent دي، يعنې خپل وجود د بل چا پورې تړلی لري. نو بايد يوه داسې هستي وي چې **Necessary Being** وي، يعنې داســـې وجود چې نه شـــتون يې ناممکن وي. که هغه نه وای، هېڅ شی به وجود نه درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوک وپوښــتي چې "بیا هغه څوک چا پیدا کړ؟" نو دا د بې‌پایه علتونو تسلسـل (infinite regress) ته ځي، چې یو منطقي تېروتنه ده.

نو پایله دا ده چې باید یوه ازلي، خپلواکه، ځواکمنه، پوهه او هوښیاره هســتي وي چې دا کاینات یې د ځانګړو قوانینو او نظم سره رامنځته کړي دي.

د جاوید اختر وینا:

زه غواړم مفتي صاحب ته یو ښه خبر ورکړم:

زما د ســاینس پوهه ډېره محدوده ده، نو اندېښــنه مه کوئ، خو عام عقل لرم.

د خدای تصــور نوی نه دی. انســان شــاوخوا لس یا دولس زره کاله کېږي چې شـــته، او تل یې یو نه یو مذهب درلود. دا مذاهب د جاهلانو نه وو؛ دا د یونانیانو وو چې لوی فلاســفه یې درلودل، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصر۔یانو وو چې هرمونه یې جوړ کړل، د رومیانو وو چې د جمهوریت بنستونه یې کېښودل.

خو که تاریخ وګورو، خدایان تل بدلېدلي دي. هغه خدایان چې خلګو پرې کلک باور درلود، نن نور نشته. په اروپا کې نن کلیساوې تشې دي.

د ایمان او باور تعریف (د جاوید اختر په نیز):

نو ایمان (**faith**) څه شی دی او باور (**belief**) څه شی دی؟ که زه وایم چې شمالي قطب شته، دا ایمان نه دی، دا باور دی، ځکه دلیل، شواهد او عقل شته.

ایمان دا دی چې بې له دلیل، بې له منطق، بې له ثبوت، یوه خبره ومنې. که زه داسې څه ومنم، دا حماقت دی.

د طبیعت او انسانیت توپیر:

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبیعت کې انصاف نشته. که زمری هوسۍ وخوري، سزا نه ورکول کېږي. که توپان ونې له منځه یوسي، جیل ته نه ځي. انصاف یو انساني تصور دی، نه طبیعي.

اخلاق، قانون، ښې او بد، دا ټول انسان جوړ کړي دي، لکه څنګه چې موږ د ټرافیک قوانین جوړ کړي دي. که دا قوانین نه وای، ګډوډي به وه.

نو هغه څوک چې وایي "یو څوک شته چې انصاف به کوي"، دا د انساني ذهن پیداوار دی، نه د طبیعت.

خدایان اکثره فاني وي - د جاوید اختر په نیز:

زه غواړم مفتي صاحب ته یوه ښه خبره وکړم. وګورئ، د خدای تصور کوم نوی تصور نه دی. دا له پېړیو راهیسې موجود دی. ځینې دینونه به درې زره یا څلور زره کاله زاړه وي، خو انسان د هومو سېپینس په بڼه نږدې لس یا دولس زره کاله کېږي چې موجود دی، او تل یې یو نه یو مذهب درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مذاهب د ناپوهانو نه وو. دا د یوناني ټولنې مذاهب وو، هلته لوی لوی فیلسوفان پیدا شوي دي. دا د مصریانو مذاهب وو، هغو خلکو هرمونه جوړ کړي دي. دا د رومیانو مذاهب وو، چې معمارۍ او سنا (Senate)یې لرله، یعنې د محدودې ولسواکۍ لومړنی بنسټ. نو د دوی لپاره چې کوم ژوپیټر، را یا زېوس و، پر هغه یې هماغه شان باور درلود لکه نن چې یو مذهبي انسان پر خپل خدای باور لري.

د عیسویت له راتګ مخکې، په اروپا کې جرمنیک مذهب موجود و. د هغه یو خدای و، ښځه یې لرله، دوه زامن او یوه لور یې لرله. کله چې عیسویت اروپا ته راغی، نو هغه خدای، د هغه ښځه او ټوله کورنۍ ورکه شوه.

نو که تاریخ ته وګورو، خدایان زیاتره فاني ثابت شوي دي، تل نه دي پاتې شوي. او دا چې چا یې عبادت کاوه، هغوی ناپوه نه وو، داسې نه ده چې هغوی په هیڅ نه پوهېدل. هغوی د خپل وخت وړ خلګ وو، لوی کارونه یې کړي وو، فیلسوفان وو، ساینسپوهان وو، خو د هغوی دینونه چېرته لاړل؟ د هغوی خدایان چېرته شول؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن چې کوم خدایان خلګ مني، څوک پوهېږي چې څو ســوه کاله وروسـته به څه حال وي؟ موږ په اروپا کې ګورو چې کلیسـاوې تشـې دي. وخت سره شیان بدلېږي.

مذهب د چېش غوښتنه کوي ؟ د ایمان او باور بله تشریح- جاوید اختر- :

تر کومه چې د مذهب خبره ده، هر مذهب له تا یوه خبره غواړي: ایمان .(Faith) نو ایمان څه شـــی دی؟ د ایمان او باور (Belief) ترمنځ توپیر څه دی؟ دا ډېره مهمه خبره ده.

که یو ســړی ووایي: که خدای شـــته، نو ماته یې وښــایئ — دا یوه ناپوهانه خبره ده، او مذهب خلګ له پوښتنو منع کوي،

ما شـمالي قطب نه دی لیدلی، خو زه باور لرم چې شـته. ولې؟ ځکه چې دلیل شته، شواهد شته، منطق شته، ځینې خلګ هلته تللي هم دي. دا ایمان نه دی، دا باور دی.

نو د ایمان او باور توپیر څه دی؟ مذهب له تا ایمان غواړي. ایمان دا معنا لري چې نه شـاهد وي، نه ثبوت وي، نه منطق وي، نه دلیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، خو بیا هم ته یو شی ومنې. که شواهد وای، نو هغه به باور بلل کېده، ایمان نه.

لکه زما باور چې شمالي قطب شته – دا ایمان نه دی. ایمان دا ټول شرطونه ردوي. نو که زه یو داسې شی ومنم چې نه منطق لري، نه دلیل، نه ثبوت، نه شاهد – دا حماقت دی.

که سبا زه دا یقین وکړم چې ایلان مسک زما ورور دی، نو زه به ډېر خوشحاله شم، سکون به هم ترلاسه کړم. خو که څوک وپوښتي: ولې دا منې؟ څه ثبوت شته؟ هغه امریکایی دی، ته هندی یې، نسل دې جلا دی، هېڅکله دې نه دی لیدلی – نو زه به ووایم: دا زما ایمان دی. خو د ایمان معنا دا ده چې دا ثبوت نه لري.

که ثبوت وي، نو بیا ایمان ته اړتیا نشته، بیا بحث کېږي. په پای کې، د نړۍ هر مذهب پر ایمان ولاړ دی. او ایمان داسې یقین ته ویل کېږي چې نه ثبوت لري، نه شاهد، نه منطق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کاینات جوړونکی څوک دی؟ - جاوید اختر- :

اوس تاسـو پوښــتنه کوئ چې دا کاینات چا جوړ کړي؟ عجیبه دا ده چې تاسو وویل: یو ټاپو ته لاړئ او هلته مو یوه توپ ولیده، نو حیران شــوئ، خو دا مو ونه پوښــتل چې ټاپو چا جوړ کړی. حال دا چې ټاپوګان شته. همدا سې دا ستوري دي، دا کهکشانونه دي، دا ټول لکه ټاپوګان دي. موږ ترې ګټه اخلو، خو نه پو ښتو چې چا جوړ کړي دي.

تاسـو دا هم ونه پوښـتل چې زما پیدایښـت څنګه وشـو؟ ایا زه د یوې ونې په شــان پیدا شــوم؟ که یو تصــادفي حجره وم چې له بلې سره ونښته؟ زما پیدایښت تصادفي دی.

انصاف انساني تصور دی:

او انصـاف چې تاسـو یې یادوئ، انصـاف له طبیعت سره هېڅ تړاو نه لري. تاسـو وایاســت چې یوه ورځ به انصــاف وشي، خو انصــاف یو انسـاني تصـور دی. په طبیعت کې انصـاف نشـته. که زمری هوسـۍ وخوري، سـزا نه ورکول کیږي. که توپان راشي او شـنې ونې له بېخه وباسي، توپان زندان ته نه ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ځکه طبیعت انصاف ته اړتیا نه لري. طبیعت همدا سې روان دی. که زه ووایم چې ما خواړه وخوړل او معدې مې کار بند کړ، نو معده سزا نه ویني. دا یو سیستم دی.

نو طبیعت بې‌انصافه دی. انصاف یو انساني تصور دی. څوک چې وايي: «زه به تاته انصاف درکړم»، دا د انساني ذهن پیداوار دی، نه طبیعي دی او نه آسماني.

په طبیعت کې د انصاف نښه نشته.

خو بیا هم موږ قوانین جوړوو،

د مثال په توګه؛ د ټرافیکو قانون: **په چپ یا راست لوري موټر چلول؛**

دا ټول د نظم لپاره دي. که دا نه وي، ګډوډي، حادثې، وژنې او ټرافیکي بندښت به وي.

دا قوانین موږ جوړ کړي دي، طبیعت نه دي جوړ کړي.

د نړۍ دینونه چې د مرګ وروسته د انصاف ژمنه کوي، دا ښيي چې دا د انسان جوړ تصور دی. که ماته انصاف راکړل شي، زه -جاوید

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختر- به ډېر خوشحاله شم، خو زه يې باور نه شم کولی، ځکه چې زه ايمان نه شم پيدا کولی.

که مذهب په اعتدال کې وي، ښايي زيان ونه لري، ښايي ځينې ښې ځانګړتياوې پيدا کړي. لکه الکول، چې ډېر وخت په درملو کې کارېږي. خو ستونزه دا ده چې دا شيان زياتېږي.

د مذهب هم همدا خاصيت دی: وده کوي، لکه سرطان، لکه شراب. ځينې خلګ يې سم استعمالوي، زه باور لرم چې مفتي صاحب هم له همدغو کســـانو څخه دی. خو ډېری خلګ يې افراطي کوي، او نن موږ په نړۍ کې جګړې وينو – پکې د مذهبي خلګو لاس هم شته.

مذهب ښايي دا نه وايي، خو خلک يې په نوم داسې کارونه کوي.

- د جاويد اختر خبرې دلته ختمې شوې-

د جاويد اختر اعتراضونو ته د مفتي صاحب ځوابونه:

د نني بحث اصل موضوع: ايمان نه دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترم جاوید اختر صاحب څو ځله دا خبره تکرار کړه چې د ایمان (Faith)معنا څه ده؟ د ایمان معنا څه ده؟ ما خو دا واضحه کړه: ایمان سم هم کېدای شي او غلط هم کېدای شي. او نن موږ د ایمان پر سر بحث نه کوو، بلکې پر حقیقت (Truth) او پر دې خبرې کوو چې **ایا خدای شته که نه؟**

ایا خدای شته که نه – دا یو حقیقت دی. اوس که تاسو دې ته ایمان ووایئ یا باور(Belief) ، دا زما کار نه دی.

مذهب د پوښتنو څوک نه منع کوي:

له دې وروسته تاسو وویل چې مذهب پوښتنې منع کوي. زه وایم: که څوک یې منع کوي، هغه به یې منع کوي، خو زه یې نه منع کوم. بلکې پوښتنه کول پکار دي. د پوښتنو له لارې موږ مخ ته ځو، پرمختګ کوو، او همدا وجه ده چې زه نن دلته راغلی یم.

خو پوښتنې یوازې له خدایه نه کېږي، له تاسو څخه هم کېږي. له الحاد (Atheism) څخه هم پوښتنې کېږي. پوښتنې باید له هر چا وشي، یوازې له مذهب څخه نه. او نن زه پوښتنې کوم، او هیله لرم چې تاسو به یې ځواب ووایئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاینات ازلي نه دی:

تر اوسه تاسو د **امکان/وابستګۍ دلیل (Contingency Argument)** ته هیڅ ځواب نه دی ورکړی. راځئ، تاســو وویل چې ولې د کایناتو په اړه دا نه وایو چې دا ازلي (Eternal) دی؟ ځکه چې په منطقي ډول دا ممکنه نه ده چې کاینات ازلي وي. کاینات یوه وابســـته (contingent)هستي ده، چې د وخت او فضا پابنده ده. هر څه چې د وخت او فضــا پابند وي، هغه وابســته وي. او چې وابســته وي، نو پیل به یې درلودلی وي. او چې پیل ولري، هغه ازلي کېدای نه شي. دا خو یوه ساده خبره ده.

د هر کتاب موضوع خاص وي:

تاسو وویل چې په مذهبي کتابونو کې د ډایناسور ذکر نشته. افسوس دا دی چې ما تر اوســه د ریاضـیاتو په کوم کتاب کې هم د ډایناسـور ذکر نه دی لیدلی، نو ایا دا معنا لري چې د ریاضــــیاتو کتاب بې ګټې دی؟ نه. ځکه هغه د دې موضـــوع لپاره نه دی. د وحی او مذهبي کتابونو موضـوع دا نه ده چې تاسـو ته دا وښـیي چې بایسـکل څنګه جوړېږي، یا دا چې ډایناسور کله وو. د هغوی موخه دا ده چې اخلاق

(c) ketabton.com: The Digital Library

در وښــيي، د خدای په اړه درته معلومات درکړي، او د غير فزيکي حقيقت (non-physical reality) په اړه پوهه درکړي.

مذهب ساينس له تحقيق نه منع کوي:

مذهب ساينس نه دروي. که يې دروي، نو غلط کار کوي. خو مذهب **ساينټيزم (Scientism)** دروي، او دلته زموږ محترم صاحب مغشوش شوی دی. ساينس او ساينټيزم فرق لري.

ســاينټيزم دا ادعا کوي چې ســاينس او ســاينسيـ طريقه د پوهې يوازينۍ سرچينه ده.

موږ دا خبره ردوو. موږ د ساينس رد نه کوو، بلکې ملاتړ يې کوو، که زموږ ټوله تاريخ وګورئ، نو دا خبره به درته روښــانه شي. خو دا يو بل موضوع ده.

د ويټيکان فتوی:

بيا يې وويل چې ويټيکان فتوا ورکړې ده. موږ ته د ويټيکان له فتوو سره هيڅ تړاو نشته، دا خبرې له يو بل سره متناقضې دي.

خپل د ناپوهي اعتراف وکړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا یې ووېل: "موږ نه پوهېږو." که نه پوهېږئ، نو په ښــکاره ووایئ چې نه پوهېږو. په دې کې څه حرج شــته؟ همدا خو زه وایم: ووایئ چې نه پوهېږو. خو بیا ولې دا دعوه کوئ چې خدای وجود نه لري؟

هره دعوی د ثبوت اړتیا لري:

دا خبره ســمه نه ده چې یوازې مثبت دعوې د ثبوت بار لري. منفي دعوه هم د ثبوت اړتیا لري. د بېلګې په توګه، که زه ووایم: "په دې کوټه کې هېڅ څوک نشته"، دا هم د پوهې دعوه ده، او د ثبوت اړتیا لري. که زه ووایم "کېدای شي څوک وي، کېدای شي نه وي"، دا دعوه نه ده. خو که زه ووایم "هلته څوک نشــته" یا "هلته څوک شــته"، دا دواړه دعوې دي او دواړه د ثبوت غوښــتنه کوي. زموږ پر غاړه هم د ثبوت بار دی، او موږ یې وړاندې کوو.

الله تعالی و، خو دا دنیا نه وه موجود:

وروستۍ خبره دا وه چې خدای د نړۍ له پیدا کېدو مخکې، سل کاله یا میلیاردونه کاله مخکې څه کول؟ محترمه، راځئ زه یې ځواب درکړم. که تاســو محترم شــخصیت نه وای، نو ما به دا پوښــتني ته

......

(c) ketabton.com: The Digital Library

"مخکې" او "وروسته" دا هغه الفاظ دي چې له وخت سره تړاو لري. وخت د کایناتو له پیل سره پیل شوی دی. نو دا پوښتنه چې د وخت له پیدا کېدو مخکې خدای څه کول، خپله پوښتنه غیر منطقي ده. دا فلســفه ده. تاســو پوښـــتنه کوئ چې د کایناتو له پیدا کېدو مخکې خدای څه کول، حال دا چې وخت لا موجود نه و. نو دا پوښـــتنه د خدای په اړه له بنسټه ناسمه ده.

د یوې فلسفي الهیاتي اصطلاح ځواب: یوازې د تشو خدای:

بله خبره د **God of the Gaps** ده. زه یو مثال درکوم: یو موټر دی، یو کس ورتـه ګوري او وايي: څرخونـه يې پـه ســم ځـای کې دي، سـټیرینګ سم ځای کې دی، څوکۍ يې ښـه ډیزاین شـوې دي، دا موټر په ډېر دقیق ډول کار کوي. نو حتماً دا چا جوړ کړی دی.

اوس که جاوید اختر صـاحب راشي او ووايي چې تاسـو د موټر انجن وګورئ، هـغه انجن دا موټر چلوي نو هـمدا يې دلـيل دی چې موټر هیچا هم نه دی جوړ کړی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاســـو د موټر د انجن په ذریعه دا ثابته کړل چې دا موټر چلوي البته آیا له دی څخه دا ممکنه ده چې هیڅ دي هم دا موټر نه وي جوړ کړی؟ نه، داشي هیڅکه نشي کیدلای.

که موږ د موټر د جوړېدو ســـیســـتم نور هم وپېژنو، نو ایا دا به دا پوښـــتنه ختمه کړي چې دا موټر چا جوړ کړی؟ نه. بلکې زموږ یقین نور هم قوي کېږي، ځکه موږ اوس پوهېږو چې دا ســـیســـتم څومره پېچلی دی. مخکې لږ پوهېدو، اوس لا ډېر پوه شوو، او زموږ ډاډ نور هم زیات شو چې دا حتماً یو جوړوونکی لري.

همدا حال د کایناتو دی. ساینس به تل یوازې د فزیکي نړۍ تشـــې ډکوي، ځکه چې تجربوي شـــواهد یوازې له فزیکي نړۍ سره تړاو لري. تـاســـو د ســـاینس لـه لارې هېڅکلـه مـاورایي حقیقـت (metaphysical reality)نه شئ ثابتولی.

موږ موضـــوع لا پســـې پراخه کړه. اوس موږ ښـــه پوهېږو چې دا موټر څومره ډېر پېچلی ســـیســـتم لري. مخکې مو لږ پوهېدله، خو اوس پیچلتیا لا پسې ډېره ښکاره شوه. اوس موږ ته ښکاره شوه چې زموږ باور لا پســـې قوي شـــوی چې دا موټر خامخا یو چا جوړ کړی دی. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې په څېر، د کائنات مسئله ده. ساينس تل به يوازې فزيکي نړۍ مطالعه کوي او يوازې د فزيکي شيانو له لارې به يې څېړي. ځکه چې امپيريکي شواهد يوازې د فزيکي نړۍ پورې تړاو لري. تاسو د ساينس له لارې هېڅکله ميتافيزيکي حقيقت نه شئ ثابتولی. دا د غلط وسيلې استعمال دی.

دا هغه شان کار دی لکه چې تاسو د فلزي کشف لپاره ډيټکټر کاروئ، بيا د پلاستيک کشف لپاره هڅه کوئ، چې ښکاره ده غلط دی. مننه. – مفتي صاحب خپل خبري ختمي کړلی-

د جاويد اختر خبري:

د الله تعالی وجود ثابتول زما دنده نه ده – جاويد اختر-:

لومړی زه له تاسو غواړم چې تاسو وويل کله چې کائنات نه و، نو وخت هم نه و. هېڅ هم نه و. څنګه نه و؟ تاسو واياست چې خدای د تل و او تل به وي، دغه د **تل** کلمه د وخت سره تړاو لري، که وخت نه وي، نو تل څنګه معنا پيدا کوي. ښه، پاتې خبره دا ده چې تاسو وويل، صاحب، تاسو ثابت کړئ. تاسو هم منطق لرئ يا زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم منطق لرم. دا زما دنده نه ده چې ثابت کړم خدای شـــته. برټن رسیل یوه ښه خبره کړې ده.

برټن رســـیل وویل که زه تاســـو ته ووایم چې یوه د چای کټلي زما شـاوخوا او سـتاسـو شـاوخوا گرځي، نو سـتاسـو دنده نه ده چې ثابت کړئ چې هیڅ چای کټلي نه شـــته. دا زما دعوه ده. دا دعوه مذهبي خلگ کوي چې خدای شته. زه ولې ثابت کړم چې نشته؟ تر څو چې تاسو ما قانع نه کړئ، زه نه منم. ستاسو دنده ده، زما نه.

د فلسفي د اصطلاح تائید:

دوهم، هغه تشـــې چې تاســـو یادې کړې، دا تشـــې کله کله مذهبي عقیدې ته چلینج ورکوي، نو کله دا سې مسئله راپورته کېږي نو غوغا کېږي. کله چې څوک خپلې عقیدې ته چلینج ورکوي، مذهبي ټولنه په بېلابېلو وختونو او ځایونو کې هڅه کړې چې دا چلینجونه ودروي. دا کتاب دی "Religion and Science but Nursery" ولولئ، ستاسو به خوښ شي، د ساینس اړیکه تل د مذهبي عقیدو سره همدا ده.

په نړۍ کې تر ټول زیات جرایم مذهبي خلگ کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه، اوس فکر وکړئ، مذهبي عقيده انسان ته ښه کوي، د "خدای په عقيده" انسان ښه کېږي. نو يوه خبره وکړئ: د نړۍ نقشه واخلئ او معلومه کړئ چې کوم ځای کې مذهبي عقيدې ډېرې دي. که هغه لاتين امريکا وي، منځنی ختيځ وي يا هندوســتان کې، هغه سيمې چې مذهبي دي. نقشــه جلا وسـاتئ. اوس بله نقشـه دا چې کوم ځای کې بې انصـــافي، ظلم، د ښــځو حقونو سرغړونه، جبر، ديکتاتورۍ شتون لري. هغه مخکني او دا نقشه به يو شان وي.

د الله تعالی د وجود عقيده څه گټه لري:

نو تا سو ماته ووايا ست چې د خدای عقيده څومره کارېدلې؟ حتی که تا سو يوه وړه درملنه په سړک کې وپلورئ، د هغې هم کارول تشريح کړل شـوی وي، د دې کارولو څخه هيڅ گټه نه ده ترلاســه شـوې. ټول هغه خراب هېوادونه او ټولنې چې ظلم کوي، د خدای په نوم هغوی غلط کارونه کوي، زه ورسره څه تعلق لرم؟ د اســـتعمال له مخې، لکه د شرابو بوتل چې کله کله ليدل شـــوې، سره رنگ لري، ښــکلی ښــکاري، خو آيا د چا ژوند ته زيان رســوي؟ نه. خو د دې استعمال غلط دی، نو تاسو يې نه خوښوئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې تصـــور اســـتعمال تـل غلط و. تـاریخ وګورئ، نن وګورئ، هندوســـتان وګورئ، نړۍ وګورئ. خلګ څنګه کاروي؟ مذهبي خلګ عادلانه دي؟ حق ورکوي؟ ښــه انســانان جوړوي؟ که دا درملنه ډېره ګټوره وي، زه به يې وکاروم. خو زه ګټه نه وینم. که څوک مذهبي وي او ښــه انســان وي، زه ورته ډېر درناوی لرم، ځکه زما په فکر، مذهبي انسان ښه کېدل له ما څخه غوره کېدل سخت دي.

هر څه یوه اندازه لري. تا سو دومره منډه کولی شئ، دومره نه. دومره وزن پورته کولی شـــئ، دومره نه. دومره لرې لیدلی شـــئ، دومره نه. همداســـې، عقل عام وایي چې ســتاســو د نیکۍ یوه اندازه شـته. که تا سو سهار عبادت کوئ، نو بهر وتل، احساس کوئ چې ښه کار مو کړی، خو ستاسو د نیکۍ یوه اندازه مصرف شوه، چې د چا لپاره ګټه نه لري، زه دا نه کوم، د دې پر ځای نو باید چا ته خوراک ورکړم، کومې کونډې سره مرســـته وکړم. مذهبي خلګ خپله نیکي بې ځایه مصرفوي.

(د جاوید اختر خبري دلته ختمي شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت د الله تعالی سره هیڅ تړاو نه لري (مفتي صاحب):

اصـلي سـتونزه دا ده چې جاوید صـاحب د خدای مفهوم روښـانه نه لري. هغوی وویل کائنات نه و، نو خدای و، نو وخت به و. موږ خدای د ضروري موجود په توګه منو، چې باید بې وخت وي. ځکه هغه د وخت خالق دی. کله چې وخت یې جوړ کړ، نو څنګه به خپله په وخت پورې اړه لري؟ کله چې ځای یې جوړ کړ، نو څنګه به خپله په ځای کې وي؟ که هغه د وخت او ځای پابند و، نو بیا څه یې جوړ کړل؟ نو دا پوښتنه غلطه ده چې خدای و، نو وخت به و.

مخلوق د وخت پابند دی:

موږ د وخت پابندان یو، خدای نه. موږ د فزیکي نړۍ پورې تړاو لرو، هغه میتافیزیکي حقیقت دی. بله خبره، تاسـو مثال ورکړ چې د چای کتلي هوا کې ګرځي، ښایي برټن رسیل ته اشاره وي. اصلي ستونزه دا ده چې موږ د تصـور او منطقي اړتیا توپیر نه شـو کولی. هغه مثال یوازې تصــور دی، او زه د منطقي ضرورت خبره کوم. تاســو هر څه تصـور کولی شـئ، لکه په جوپیټر کې ګلابي پیلفانټ، یونیکورن، خو دا د کائنات پر حقیقت تاثیر نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د لومړني علت خبره کوم، هغه ضروري موجود چې پرته له هغه کائنات شتون نه لري. بله خبره، مذهبي عقيدې ته ساینس چلینج ورکوي، خو دا زموږ موضوع نه ده، که پرې بحث وکړو وخت ضایع کیږي. ساینس مذهبي عقیدې تعقیب نه کوي، ساینتیزم ملامتوي، ما دلیل وړاندې کړ.

د نړۍ د نقشې تمرین:

تاسو وویل د نړۍ نقشه را واخلئ. ما دا تمرین کړی دی، د منځني ختیځ او اروپا نقشه مې را واخیستل، مذهبي سیمه او لبرل او اتیسټ سیمې مې ټولې سره جلا کړلې، زه دې نتیجې ته ورسیدم چې پر ښځو ډېر جنسي تېری په اروپا کې کیږي چې د ملحدینو منطقه ده، نه په منځني ختیځ کې ځکه منځني ختیځ کې مذهبي خلګ دي، زما د خبرې تائید د یو این راپور کوي چې په اروپا کې چې کومې ښځې کار کوي په هغوی کې ۸۱٪ فیصده ښځې سره د جنسي تیري د بد عمل ښکار شوی دي! دا منځني آسیا کې نه کیږي ځکه هغوی مذهبي خلګ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیا د ملحدینو سره د انسان د نیک کېدلو کوم بل معیار شته؟

تاسو وویل چې مذهبي انسان ښه کېدل زموږ د ښه کېدو په پرتله سخت دي. نو دا معنا لري چې پرته له خدایه، تاسو د ښه او بد لپاره کوم معیار لرئ. زه غواړم چې په خبرو اترو او مباحثو کې همداسې بحث وکړو.

ډېره مننه!

(د مفتي صاحب خبرې دلته ختمې شوې)

د جاوید اختر خبرې:

د میتافزیکي اصطلاح:

لومړی دا خبره، دا مثال غلط نه دی. غلط دی. دوی مخکې له مخکې موږ رد کړي یو. وویل یې چې دا مسئله د عقل په مرسته حل کېدای نشي. تاسو د منطق له لارې نه شئ رسیدلی. دا یوه میتافزیکي خبره ده. میتافزیکي یوه عجیبه کلمه ده. سم په سم نه پوهیږي څوک څه معنی ورکوي. داسې ښکاري لکه یوه لویه خبره ده. آخه وروره، میتافزیکي څه شی دی؟ دا یوه کلمه ده چې هر ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارول کېږي. کله چې تاسو یوه خبره کوئ او له ما سره بحث کوئ، نو ماته وایاست میتافزیکي. تاسو باید په منطقي ډول ماته ثابته کړئ، که په منطقي ډول نه وایې، صیب دا میتافزیکي ده، نو بیا موږ په څه خبرې کوو؟ زما او ستاسو خبرې په کومه ژبه کې وي؟

او دا ویل چې مخکې وخت نه و، نو بیا ولې وایی دا تل و او تل به وي؟ تل وخت لري. که وخت نه وي، تل څنګه پاتې شي؟ اوس زه ګورم،

د غزې ظلمونه ولي الله تعالی نه دروي؟

تا سو ویلي چې هلته د تېرې قضیې ډېرې پېښېږي. نو موږ یوه خبره ګورو، نړۍ کې چې هغه (الله تعالی) مطلق قدرت لري، چې پرته له هغه یو پاڼه هم نه خوځېږي، ټول ځواک لري. دا نړۍ څنګه روانه ده؟ او د دې نړۍ حالت څه دی؟ ۴۵،۰۰۰ ماشومان چې له ۱۰ کلونو کم عمر لرل په غزه کې مړه شوي دي.

له لوږې مړه شوي، په کاله هاندي کې ماشومان مړه شوي، او د ډیفتیریا له وجې مړه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیفتیریا عجیبه ناروغي ده، د ستوني جالې ته مرگ رسیږي، ما شوم نیلي کیږي. د غریب ماشوم ځکه چې شاته کس نه لري. دا مطلق ځواک دی چې هر څه کوي، تاسو دعا کوئ چې زموږ لپاره څه وکړي.

زمونږ دا کار وکړي، هغه کار وکړي. نو دا مانا ده چې په ورځني ژوند کې هغه مداخله کوي، که هغه واقعاً وي، د بحث لپاره، نو کله چې زه نړۍ گورم، زما په زړه کې د هغه لپاره هیڅ درناوی نه پیدا کیږي، څه کوې ته ټول ځواکمن یې، ټول ځای کې یې، تا ولیدل چې ماشوم څنگه ټپي شو، او ته غواړې چې زه ستا عبادت وکړم، او ته هم یې. آخه وروره، دا ښه ده چې زموږ چیف وزیران دي، لږ فکر کوي. څه خبره ده؟ تاسو د چا عبادت کوئ؟ که هغه هم وي، دا نړۍ له بې عدالتیو، ظلم، زور، تشدد ډکه ده. او مه وایاست چې هغه گوري، او یوه ورځ به ووایي. که هغه گوري او مداخله نه کوي، نو تاسو ولې دعا کوئ؟ تاسو وایاست زما دا کار وکړئ. دا مانا لري چې هغه مداخله کولی شي، تاسو ته دنده درکوي، بله انسان ته نه، خو ستاسو کار ترسره کوي ځکه چې تاسو دعا کړې ده. نو کله چې هغه تاسو ته دنده درکولی شي، د لور واده کولی شي، د زوی لپاره گرین

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارت درته اخيستلی شي، نو لږ تر لږه هغه ما شومان چې مړه شول، هغه بايد منع کړي، يو څه بايد وکړي.

زه غواړم په نړۍ کې د دې نړۍ هيڅ مالک نه وي. که وي، نو لوی شرم دی. مننه.

(د جاويد اختر خبري ختمي شوی)

د جاويد اختر خبرو ته د مفتي صاحب ځواب:

د مفتي صاحب د جاويد اختر څخه پوښتنه:

نو لومړۍ پوښتنه له تا سو: تا سو د کانټينجنسي ارګومينټ په اړه څه فکر کوئ؟ تاسو د علتونو لامحدود سلسله منئ، که د اړين موجود شتون منئ؟ ځکه يوازې دوه اختيارونه شته.

د جاويد اختر پوښتنه:

زه صادقانه وايم، زه کانټينجنسي کلمه باندی سم نه پوهيږم، او هغه انګليسيـ کلمات لږ څه ما ته پيچلي ښکاري. تاسو ساده ژبه کې پوښتنه کولی شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفتي صاحب: بالکل، زه کولی شم. د کائنات هر څه کانټینجنټ دی، دا مانا لري چې د خپل شتون لپاره په بل څه پورې تړلي دي. کوم څه چې تړلي وي، مستقل نه شي کېدای. نو یوه وجه ولري. اوس تاسو څه پوهېږئ، لامحدود سلسله نه شته. تاسو باید په یو اړین موجود ودرېږئ.

جاوید اختر: نه، اړتیا نشته. چا وویل چې تا سو باید ودرېږئ؟ تا سو په خدای ودرېږئ. تا سو نه ودرېږئ. تا سو وایا ست، تل و، کله چې وخت نه و. تاسو چېرته ودرېږئ؟

موږ ولې نه شو منلی چې کائنات، حتی څو کائناتونه، تل شتون لري؟ موږ یوه نمونه لرو، بلیک هول. ټول شیان جذبوي، بیا انفجار کېږي، بیا خپرېږي. انسان یوازې د څو کلونو لپاره محدود دی، کائنات کروړه کلونه عمر لري. نو په دې فکر کول چې علتونه ولې شته، دا څه ضرورت لري؟ دا ټول اصطلاحات د انسان لپاره ندي جوړ شوي.

هغه وویل چې نړۍ د انسان لپاره جوړه شوې. دا سمه ده؟ بالکل،

مفتي صاحب: خو دا مانا نه لري چې د کوم شی د علت علم ستا سره نه وي، نه هغه به علت هم نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جاوید اختر: زه نه پوهېږم، نه زما مسوولیت دی چې پوه شم، بلکې خدای پوهېږي. ښه ووېل، تاسو یوه ادعا کوئ، زه ولې وایم غلطه ده؟ ثابته کړئ.

کوربه: آیا تاسو غواړئ د کانټینجنسي ارګومینټ جواب ورکړئ؟ تاسو مفتی صاحب ته پوښتنه کوئ؟ ځکه دا د کراس ازمېښې دوره ده. تاسو مخکې د مذهبي انقلابونو خبره وکړه.

جاوید اختر: زه دا پوښتنه کول غواړم چې خدای په مختلفو مذاهبو کې څه انقلابونه کړي دي، مختلف اصول لري، او ځینې تضادونه شته.

ځینې وخت زه فکر کوم که د فوټبال فاینل کې میلیونونه خلګ وي او تلویزیون کې یې په میلیونونو خلګ ګوري، که په همدې وخت کې خدای ووایي "زه خدای یم"، ټول خلګ به واوري او مسله حل شي. دا څنګه د کائنات جوړېدو مسله حل کوي؟ نه، موږ باید پوه شو چې خدای د کائنات څخه ډېر پوه دی. تل موجود دی، ټول ځواک لري.

او "قادر مطلق" هر څه کولی شي، دنده درکوي، د واده مرسته کوي، د ګاونډي قضیه حلوي، تاسو بریالي کوي. دا نړۍ څنګه پرمخ ځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

حيرانتيا نه لرئ؟ يا د قيامت وروسته انصاف به وي؟ کله چې ما شوم مړ شوی وي، انصاف به څنګه کیږي؟

مفتي صــاحب: زه ځواب ورکوم. هو، ســتاســو د انقلابونو او ســکریپچرونو خبره د وخت لپاره پرېږدم. نن وخت کم دی. زه چمتو یم چې وروســته بحث وکړم. دا چې نن د خدای شــتون په اړه خبرې کوو، نو ستاسو پوښتنې به هم ځواب شي.

تاســو وویل چې تاســو نه دی ثابته کړی. د کانټینجنسيـ ارګومينټ بنسټيز ارګومينټ دی.

جاوید اختر: دا کانټینجنسي څه معنی لري، تاسو یې تعریف کړئ؟

مفتي صـاحب: کانټینجنسيـ مانا لري چې هر موجود چې په بل څه پورې تړلی وي، علت لري. دا عقل وایي.

مفتي صاحب: دویمه خبره، تا سو وویل میلیاردونه لایټ کلونه لرې، دا زما سره څه تړاو لري؟ یوازې محدود فکر مه کوئ، بهر یې هم وګورئ.

د غزې د ظلم د ادامې دلیل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه پوښتنه، تاسو د شر مسئله ذکر کړه. د شر مسئله دوه مفروضې لري. لومړۍ دا چې خدای مهربان او قادر مطلق دی، مګر دنیا کې ظلم شته. خو خدای ټول پوه، حکیم دی. ستاسو محدود فهم د دې دلیلونو سره پرتله کېدای نشي. موږ په ورځني ژوند کې دا منو، لکه څنګه چې د ډاکټر نسخې منو .

ښه، تاسو اورېدلي، دوه غلط مفروضې وې: لومړی، خدای یوازې قادر مطلق او مهربان دی. دویم، د دنیا کې د شر شتون بې دلیل دی. حقیقت دا دی چې ټول انسانان دنیا ته د امتحان لپاره راغلي دي، او د هر انسان امتحان په جلا جلا طریقه اخستل کیږي، که چیري شر دنیا کې موجود وي، د شر شتون د انسان د ازمېښت لپاره دی، د انسان د شرافت او پرمختګ لپاره. که شر نه وي، ازمېښت څه مانا لري؟

له دې امله، شر هم د خدای جوړ شوی دی، خو ا صلي شر هغه دی چې انسان د خپل آزاد ارادې سره کوي. د مثال په توګه، د تیري قضیه د انسان آزادي ارادې پایله ده، نه د خدای. خدای د آزادې ارادې نظام جوړ کړی دی. څوک چې غلط کار کوي، سزا ورکول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تاسو وایاست، خدای ژوند او مرگ ورکوي، دا غلط نه دی. خدای د آزادۍ ارادې نظام جوړ کړی، چې له لارې یې مرگ او ژوند ممکن دی. تاسو وایاست، خدای یوازې مسؤل دی، نه، انسان مسؤل دی.

او بیا تاسو وایاست، څنگه د شر تعریف کولی شو پرته له خدای؟ ځواب: د ټولنې قوانین، د انساني تعامل اصول، د ټولو لپاره حقوق او آرامتیا. همدا لاره ده. که نه، تباهي راځي. که تاسو یوازې د خلگو لخوا پرېکړه وکړئ، بیا د ناسمو عملونو کنترول نشي کېدای.

جاوید اختر: د دنیا اکثریت د شر په طرف ده، داسي معلومیږي لکه خدای چې د شر پر خوا وي،

مفتي صاحب: نه، بالکل، داسي نه ده،

جاوید اختر: دا تاسئ څرنگه خبري کوی؟ آیا هر ځای کي به د شرافت او خیر ثابتولو لپاره تا سو خامخا شر او بد ورسره مقایسه کوئ ترڅو دا ثابت کړی چې هغه شریف دی او دا شریر؟ یعني که شر نه وي، تاسو خیر نشی ثابتولای.

مفتي صاحب: که چیري یو ممتحن په یوه پارچه کې غلط او صحیح ډیر انتخابونه یو شاگرد ته ورکړي، که شاگرد د صحیح پر ځای غلط

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب انتخاب کړي، ممتحن نه نا کام کیږي بلکې شـــاگرد نا کام کیږي، بالکل همدا سي ده چې الله تعالی شر او بد د امتحان لپاره پیدا کړي دي، خو په دی سره هغه نه بد کیږي بلکې هغه څوک بد بلل کیږي څوک چې دغه بد اختیار کړي، چاړه جوړونکی بد نه بلل کیږي بلکې هغه څوک بد بلل کیږي څوک چې یې بد استعمالوي.

جاوید اختر: جنسي تیری څرنگه غلط استعمالیدی شي؟

مفتي صـــاحب: هر بد شـــی چې دنیا کې موجود دی، د هغه د بد استعمال څو طریقې دی چې یوه طریقه د انسان خپله آزاده اراده ده، اوس که یو څوک پر بل چا جنسيــ تیری وکړي، په دی کې د الله تعالی هیڅ قصــور نشـــته بلکې د هغه کس د آزادي ارادې د غلط اســـتعمال نتیجه ده چې له دی وجه دته باید ســـزا ورکول شي، د همدې لپاره دوزخ جوړ شوی دی.

جاوید اختر: د خلگو اکثریت به دا ټاکي چې چیش صـــحیح دی او چیش غلط.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفتي صاحب: که اکثریت دا وواییې چې نازی جرمني سره چې کوم د خلګو اکثر یت وو، او هغوی د دولتي قتل عام پریکړه کړی وه د هغوی سره تاسو اتفاق کوئ چې هغوی صحیح وو؟

جاوید اختر: هغه وخت چې د ځمکي پر مخ کوم خلګ وو د هغوی اکثر یت ته اعتبار دی چې هغوی د نازی جرمنی دا عمل څرنګه ارزوی؟

مفتي صاحب: یعني که د ځمکی د مخ د اکثریت رایه معتبره ده، نه د معاشری؟ صحیح؟

جاوید اختر: هو.

مفتي صاحب: د ځمکي د مخ اکثریت د الله تعالی د وجود قایل دي، تاسو ولي د الله تعالی د وجود نظریه نه منئ؟

د دواړو لورو آخري خبري

د مفتي صاحب د ټول بیان آخري خبري؟

زموږ د بحث موضوع دا ده، **:آیا خدای شته؟** زه په دې موضوع ډېر اکاډمیک چمتووالی سره راغلی وم. ما فکر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاوه چې ګڼ شمېر دلایل به وړاندې کړم، خو د وخت کمښت او دا چې جاوېد صاحب بیا بیا له موضوع وځېدل، نو اړ شوم لږه تفریح هم ورسره وکړم.

د «آیا خدای شته؟» په موضوع کې ما یوازې **یو دلیل** وړاندې کړ. دلایل ډېر دي، او قوي او پرېکنده دلایل دي. خو زما دا دلیل هغوی په هېڅ یوه پړاو کې نه دی منلی او نه یې رد کړی دی– نه په یوه پړاو کې، نه په بل کې. او نه به یې همدا اوس ستاسو د وروستي استدلال په وخت کې ځواب کړي.

جاوید اختر: کوم دلیل؟

مفتی صاحب: هغه دلیل دا دی :**د امکان دلیل**

(Argument of Contingency) ، صاحب!

جاوید اختر: یاره، ما دا خبره څو ځله درته کړې ده: د «کانټینجنسي» معنا څه ده؟

مفتي صاحب: اوس زه څنګه نور درته تشریح کړم؟ (خندا) په څو لا اسانه طریقو یې درته ووایم؟ زه پخپله نه پوهېږم نور څنګه تشریح کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جاوید اختر: تا سو کولی شئ خپله کانټینجنسي په اردو کې ووایئ.
کوربه مفتي صاحب ته: خپله خبره بشپړه کړئ– ستا سو ورو ستي
څلور دقیقې دي.

مفتی صاحب: دوهمه خبره دا ده چې:
تاسو یو څو د دې دلیل ځواب ورنه کړ،
او بل دا چې تاسو د خدای د نه شتون لپاره هېڅ پرېکنده دلیل
وړاندې نه کړ.
تاسو یوازې د مذهب په اړه خبرې کوی، حال دا چې مذهب زموږ د
نن موضوع نه و.
نن زموږ موضوع دا وه :**آیا خدای شته؟**

تاسو خبرې له مذهب نه تر داعش پورې یوړې. وروره، زموږ له هغوی
سره څه تړاو دی؟
موږ هغوی غندو.
او د هغوی کارونه د خدای سره څه تړاو لري؟

که څوک غلط کار کوي– چا څوک وژلی، چا پر چا تېری کړی–نو
سزا باید ووینې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو تاسو د اخلاقو لپاره هیڅ قوي او منطقي بنسټ نه لرئ.
تاسو وویل چې اکثریت به پریکړه کوي چې څه سم دي.
ما وویل: نو بیا هټلر هم سم و؟
تاسو وویل: نه، د ټولې سیارې اکثریت به پریکړه کوي.

نو د ټولې نړۍ اکثریت د خدای پر شتون باور لري.
تاسو وایاست دا مذهبي خبره ده.
یعنې ستاسو سره د **عیني اخلاقو** (**Objective Morality**) لپاره هیڅ قوي بنسټ نشته. که د عیني اخلاقو کوم بنسټ شته، نو هغه یوازې **خدای** دی.
خدای شته، خدای شته.
منئه!

د جاوید اختر خبري:

وګورئ، ډېرې خبرې دي.

د نړۍ د هر مذهب له مخې د خدای تعریف دا دی چې هغه قادر دی، هر ځای موجود دی، عادل دی، مهربان دی، له انسان سره مینه لري او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو زه چې نړۍ ته ګورم، نو داسې کوم ستر ځواک نه وینم چې د انسان د کمزورۍ لپاره څه کوي، کمزوری ژغوري، مرسته کوي، ظالم شاته تمبوي. نه مې نن لیدلي، نه په تاریخ کې.

که خدای وي او دا هر څه ویني، نو بیا د هغه شتون او نهشتون یو شان دي. بله دا چې کله تاسو وایاست کاینات محتاج دي (کنټینجنټ دي)، نو سمدلاسه تسلیمیږئ چې جوړوونکی به یې له دې نه لس زره ځله ډېر پېچلی وي، او پر هغه هیڅ اعتراض نه کوئ. وایاست هغه له وخته پاک دی، له مخکې موجود و، وخت وروسته راغی. دا ټول منئ، بې له کوم دلیل او بې له کوم ثبوت.

د مذهبونو د خدای پر باور تاریخ ته وګورئ، دا باورونه پرلهپسې ناسم ثابت شوي دي. د ارسطو په وخت کې هم خلګ پر خدای دومره کلک باور درلود لکه نن، خو هغه خدایان اوس نشته. دا به هم نه پاتې کیږي.

دا ولیکئ. نښې یې لا اوس ښکاره شوې دي. ایا دا بحث سل کاله مخکې ممکن و؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ټولې خبرې یو پکیج دی.

داسې څوک نشته چې یوازې پر خدای باور ولري او بس. له هغه سره نور ډېر ملحقات راځي. دا باورونه تل په ټولنه کې ستونزې جوړې کړې دي.

زه تاسو ته یو ساده وړاندیز کوم: په نړۍ کې لس مهم باورونه دي. تاسو یو منئ، نهه نه منئ. په هغو نهه کې تاسو ملحد یاست. یو مذهبي انسان هم ۹۰ سلنه ملحد دی، ځکه د نورو خدایانو باور نه کوي.

که تاسو باور پرېږدئ، نو لس سلنه چانس دی چې سم یاست او نوي سلنه چې غلط یاست. که تاسو ملحد شئ، پنځوس سلنه چانس دی چې سم یاست او پنځوس سلنه چې غلط یاست. تاسو څلوېښت سلنه ګټه کوئ که ملحد شئ.

دا یو زوړ فکر دی، دا ختمېږي. کېدای شي زما په ژوند کې نه، خو ختم به شي. دا اصطلاحات لکه «ماوراءالطبیعي» ډېر محترم نومونه دي، خو دا د هغو خلګو خبرې دي چې نه یې فزیک پېژاندہ او نه متها. ډېره مننه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې بحث وروستی پړاو: د اورېدونکو پوښتنې

اوله پوښتنه:

ماریا شاکي پوښتنه کوي:

زه پر خدای باور لرم، خو هغه پوښـــتنې چې جاوېد صـــاحب راپورته کړې، ځواب غواړي. ولې په غزه کې ماشـــومان مري که خدای مهربان دی؟ او ولې ټول مســـلمان هېوادونه سره یو ځای هم هغوی نه شي ژغورلی؟

ځواب: مفتي شمایل ندوی صاحب:

دلته دوه لیدلوري دي: ملحدانه او الهي، ماشـــومان په دواړو کې مري، خو زموږ لیدلوری دا دی چې تاوان به یې جبران کېږي. هغوی وايي هېڅ جبران نشته. خدای یوازې مهربان نه دی، بلکې حکیم او پوه هم دی. انســـان ته ازاد اختیار ورکړل شـــوی. لکه ډاکټر چې ماشـوم ته سـتنه وهي–ماشـوم ته درد وي، خو موخه شـفا ده. موږ یوازې یو پیکسل وینو، بشپړ انځور د خدای سره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جاوېد اختر:

تاسو دا توجیه اسرائیلو ته ولېږئ، هغوی به ډېر خوشحاله شي. ماشومان ټوټه ټوټه کېږي، او تاسو ورته انجکشن وایاست؟ دا ټېسټ دی؟ درې کلن ماشوم د بارودو په وسیله ټېسټېږي؟

خدای نه وژني، انسان وژني. دا د انسان ظلم دی، نه د فطرت.

دوهمه پوښتنه:

یو استاد پوښتنه کوي:

که کاینات پخپله وروستی حقیقت وي او جوړوونکی همدا وي، نو بیا خالق ته اړتیا نشته.

ځواب: مفتي صاحب:

دا غیر منطقي ده چې یو شی هم په یو وخت کې موجود وي او هم نه وي. کاینات محتاج دي.

درېیمه پوښتنه:

د شر مسئله بیا راځي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که خدای پوه او حکیم دی، نو ولې شر زغمي؟ که زه د غزې ظلم غندم، ایا د خدای د حکمت مخالفت نه کوم؟

ځواب: مفتي صاحب:

نه. ظلم د انسان د آزاد اختیار ناسم استعمال دی. خدای ظلم نه امر کوي. شر د ازموینې لپاره دی.

څلورمه پوښتنه:

یو بل پوښتونکی:

ایا د علتونو بې‌پایه تسلسل منطقي تېروتنه ده؟

ځواب (جاوید اختر):

زه دا تېروتنه نه ګڼم. ستونزه دا ده چې تا سو پوښتنې تر خدای پورې کوئ او هلته ودرېږئ. که خدای تل و، ولې کاینات تل نه وي؟

پنځمه پوښتنه:

مذهبي خلک اخترونه لري، ملحدان څه لري؟

ځواب (جاوید اختر):

(c) ketabton.com: The Digital Library

جشـــنونه اصــل کې مذهبي نه وو، موســـمي او کلتوري وو. مذهبونو خپل کړي. موږ ټول جشنونه لمانځو—عيد، ديوالي، هولي، کرسمس. دا زموږ کلتور دی، نه عقيده.

تمّ بعون الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

الحمد لله! د الله تعالی په فضـــل سره مکمله مناظره د هندي ژبي ځخه پښـــتو ژبي ته وژباړل ســـول، الله تعالی دی قبول او مقبول وګرځوي او الله تعالی دي دا رسـاله زما په شـمول د هر لوسـتونکي د حسن خاتمې سبب وګرځوي. آمين

۱۴۴۷/۷/۲ هـ ق

۱۴۰۴/۱۰/۱ هـ ش

۲۰۲۵/۱۲/۲۳ میلادی

ورځ: سې شنبه، دشپې ۱۲:۴۹ بجې، هرات ولایت - افغانستان

عمر السید عفی الله عنه.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library